

6. Každý vlastník pozemku povinen jest, nechatí po něm voziti takové plodiny lesní, které by se jinak buď docela nemohly z lesa vykliditi a dále dopravit, nebo při kterých by se to státi mohlo jenom s příliš velkým nákladem (§ 24). Pozemky v § 24 uvedenými, přes které vlastník dopravu cizích plodin lesních dovoliti povinen jest, rozumí se též cesty soukromé (rozh. min. orby ze dne 24. dubna 1873, («Zeitschr. f. Verw.» č. 5135).

7. Ohledně zákonných předpisů ve příčině plavení dřev a staveb plavebních (§ 26) viz tyto články.

8. Lesní zákon obsahuje ochranné předpisy proti nebezpečí ohně (§§ 44, 45, 46, 47, 48—49) a proti škodám hmyzem způsobeným (§ 50 až 51); dále nařízení a trestní ustanovení ohledně

9. pychu lesního (viz čl. Lesy) a konečně

10. předpisy o ochranné službě lesní.

Právo mezinárodní.

I. Pojem a dějiny.

Právo mezinárodní (*ius gentium*, *ius internationale*) jest soujem právních vztahů a právních poměrů států u vzájemném jich styku mezi sebou. Někteří snažili se též označiti právo mezinárodní jako vnější právo států.

Heftler poznamenává, že takového práva není, rozhodně však že ho není pro všechny státy a národy zeměkoule. Mezinárodní právo zapouštělo vždy své kořeny jen v jistých užších kruzích, jmenovitě v Evropě, pročež mluví se též právem o »evropském« právu mezinárodním. Mezinárodní právo dělí se na přirozené neboli všeobecné a na pozitivní; ono vyplývá z povahy vzájemných poměrů států mezi sebou a ze zvyklosti. Pozitivní právo mezinárodní spočívá na určitém dohodnutí se, je to mezinárodní právo smluvní.

Počátky mezinárodního práva nalézáme již v dobách nejstarších; starověk přioděl jakousi vyšší autoritou pravidla mezinárodní náboženským posvěcením. Zavedením křesťanství zmohutněla myšlenka pokojného spolubyťi států a došla všeobecného uznání. Hugo Grotius byl první, jenž se pokusil ve svém díle »de iure belli et pacis« (1617) sestaviti theorii práva mezinárodního, takže spisovatel tento položil základní kámen k právu mezinárodnímu jakožto samostatné vědě. Hugo Grotius rozeznával dvojí právo mezinárodní: nezměnitelné přirozené a zadatelné všech nebo aspoň většiny národů. Jeho hlavním záměrem bylo sesílit právo, pokud to mravnost dovoluje.

Pozdější právníci mluvili jen o pozitivním právu mezinárodním (*ius voluntarium*) a nechtěli uznati »*ius necessarium inter gentes*«, tak zvláště Moser, Martens a j.

Dle dnešních názorů spočívá právo mezinárodní na pospolitých vztazích států žádajíc pokojný a přátelský styk; nezavrhuje práva válečného, nýbrž spatřuje ve válce též moment, jako při ospravedlněné svépomoci jednotlivce. Válka má však býti podnikána jen na ochranu práv určitého státu. Zásad lidskosti (*humanity*) a morálky dlužno šetřiti i ve válce. Pokojné spolužití národů a států opírá se dle dnešního práva mezinárodního buďto o všeobecně uznané, třeba mlčky přijaté zásady, na původu států, zvyklostech státních a na mezinárodních smlouvách. Právo mezinárodní rozestupuje se tudíž ve dvě velké skupiny: v právo pokojného styku neboli mezinárodní právo po čas míru, kteréž jeví se býti souhrnem

všech pravidel o pokojném sociálním spolubytí států vzhledem k osobám, věcem a smlouvám, dále v právo činů, mezinárodní právo nepokojů (právo válečné).

II. Mezinárodní právo po čas míru.

Všeobecná práva států mezi sebou po čas míru lze shrnouti:

1. v právo na nerušené vlastní bytí; má každý samostatný stát nárok na právní rovnocennost.

Konventionelní pravidla o pořadu jednotlivých států jsou více povahy vnější, takže v obřadném (ceremoniálním) směru prokazují se určitá čestná nebo přednostná práva panovníkům, kterým přísluší důstojnost císaře nebo krále (viz čl. Ceremoniel).

2. Právo ku vzájemnému styku: Jakékoli izolování některého státu ve styku s jinými státy a národy vylučuje takový stát z nároku na šetření mezinárodních norem o stycích národů. Jak v obcování a styku mezi jednotlivými osobami, tak i ve styku s jinými národy a státy musí každý stát osvědčovati věrnost a víru; nižádný stát nesmí příslušníky cizího státu bez právního důvodu vyobcovati z území svého; cizinci nesmějí být ve svém výdělku nebo podnikání poškozováni ani rušeni, pokud jistá odvětví výdělková dle zákonů státních nejsou vyhrazena jen příslušníkům státním nebo nejsou stanoveny zvláštní podmínky pro cizince.

3. Šetření mezinárodních forem o stycích odnáší se předkem k jednáním, která mezi sebou státy vedou, zvláště co do vyslanců (viz čl. »Diplomacie«) cizích států, dále ke schůzkám panovníků a hlav států, k formě kongresů a konferencí, jakož i k projednávání a uzavírání smluv mezinárodních (viz čl. »Ratifikace« a »Smlouvy státní«). Písemný styk zmocněnců státu se státem děje se ve formě vzájemně se střídajících not — přípisů; jsou to noty buď stejného obsahu zaslané týmž státem několika cizím vládám, nebo noty kolektivné (souborné), které několik vlád společně zasílá určitému cizímu státu; další formou písemného styku jsou listy pamětní, depeše, ultimátum atd.

Jako každý jednotlivý člověk, má i stát právo na úctu, šetření příslušných poct a na vážnost ke všemu, co stát ve svém území vykonal nebo platným prohlásil, pokud to do mezinárodního styku zapadá.

4. Šetření zvláštních práv osob exterritoriálních (viz čl. Exterritorialita).

5. Právo intervence. Zásada o passivní intervenci t. j. že se nemá stát vměšovati do záležitostí státu jiného, jest ovšem pravidlem v mezinárodním právu uznaným. Intervence jest tudíž jen tehdy a jen výjimečně přípustna, přivolí-li k tomu jiný stát sám, ať již za to sám žádá, nebo stane se tak podle smlouvy dříve uzavřené (smlouvy garanční), na základě kteréž jiný stát jest ku intervenci oprávněn nebo povinován.

6. Právo na zastupování státu v jiných státech (ius repraesentationis).

7. Ochrana mezinárodních práv cizinců. Cizinci sami o sobě nejsou nijak odvislí od cizí státní moci; leč bez odporu má každý stát právo vytknouti podmínky, za kterých dovolen jest cizincům pobyt a styk v jeho obvodu, a pokud jsou cizinci vyloučeni z politických a státoobčanských práv. Každý stát má právo vyobcovati cizince z ohledů veřejného blaha; úplné vyloučení určité národnosti z osobního styku nebo vypovězení jednotlivců beze všeho důvodu nebo v ponižující formě nemá dle práva mezinárodního místa. Všichni cizinci jsou pod ochranou moci státní, jsou však

ve svém osobním chování povinni šetřiti zákonů země, v níž se zdržují, a podléhají tamní civilní i trestní pravomoci.

8. Právo teritoriální t. j. právo na výlučnost a neporušitelnost území, takže nelze uvnitř hranic jistého státu vykonávati nižádné právo výsostné. V blízké souvislosti s tím jest dále právo volného a samostatného jednání t. j. každý stát jest oprávněn sám si dáti určitou formu vládní.

9. Právo asylu a právo na vydání.

10. Mezinárodní právo smluvní (viz čl. »Smlouvy státní«)

III. Právo mezinárodní ve stavu nepokojů (války).

1. Právo mezinárodní poskytuje předkem prostředky k odstranění neshod a sporů, které vzejdou mezi dvěma nebo více státy ať již o nárocích moci státní neb o soukromých nárocích příslušníka některého státu za státem jiným nebo jeho příslušníky. Svépomoc jest dle zásad práva mezinárodního vyloučena a jest jenom nejkrajnějším prostředkem k opětnému vydobytí nebo zachování práv. Ku vyřízení sporů doporučují se jako z míry vhodný prostředek přátelské pokusy cestou diplomatickou. Nevedou-li k cíli, přikročuje se pravidelně ku zřízení soudu rozhodčího. Jestliže ani soudu rozhodčímu nepodařilo se ukliditi vzešlé spory a smírné pokusy byly bezvýsledny, užívá se repressálií. Jsou pak to (donucovací) násilná opatření, kterými se má dosíci nebo pojistiti to, co jest předmětem sporu. Repressáliemi jsou demonstrace lodstva, blokáda (viz čl. Blokáda), embargo (viz čl. Embargo), lapání lodí a věcí atd. Kromě toho sáhá se též k retorsi, t. j. stát jeden zachová se vůči jinému dle téže zásady, dle které on oproti jemu postupoval.

2. Stav válečný počíná vyhlášením války. Válka jest nejkrajnější svépomocí vedena jsouc a nobranu proti útokům, jimiž některý stát jest ohrožen nebo které byly již skutečně vykonány; nebo vede se válka výbojmo (na offensivu) majíc za účel zjednatí za utrpené bezpráví smír a dosti učinění, a vymoci toho, čeho nebylo lze dosíci cestou mírnou. Válečný stav musí se však vždy obmezovati jen na sporné strany, tedy válčící strany a třetí státy musí zachovati neutralitu (viz čl. Neutralita).

Na způsob vedení války měly nemalý vliv dosud vytvořené mezinárodní zásady, než i lidskost hlásí se tu k svému žádajíc, aby válka nebyla dále rozšířena, pokud se týká, aby hrůzy válečné nepřenášely se na ony, kdož se války neúčastní. Jen mimořádné okolnosti mohou mítí vliv na t. zv. válečný *raison* a mohou ospravedlniti případné vybočení. Válka počne se tím, že válčící státy vydají svým národům manifesty, odvolají diplomatické zástupce bydlící v nepřátelské zemi, zakáží jakýkoli styk neb jen určitý styk s nepřátelským státem a jeho poddanými.

3. Rozeznává se *passivní* a *aktivní* stav válečný; tohoto účastní se branná moc válčících států. Příslušníci válčícího státu nenáležející k branné moci jsou toliko ve *passivním* stavu válečném. Každé činné (aktivní) účastenství v nepřátelském počínání bez příkazu velitele moci válečné zbavuje dotyčné osoby ochrany zajištěné jim právem mezinárodním a propůjčuje nepříteli právo, aby s takovými osobami naložil podle zákonů válečných, jak ve příčině jich osoby, tak i jmění.

4. Co se týče prostředků válečných, ukládá i zde lidskost určité meze. Všeliké nelidské jednání, zneužití zbraní, rovněž výzbroje, kterými lze mimořádné spousty způsobiti, jako ku př. *mitrailleusy* neboli

koule se sklem nebo vápnem smíchané, hořlavé rakety, vůbec použití ničivých prostředků, které jedním rázem zahubiti mohou spousty nepřátel — to vše zapověděno jest právem mezinárodním. Užití zbraně dovoleno jest — jak podotčeno — toliko proti osobám nepřátelské branné moci; osoby nenáležející k řádnému vojsku jsou pod ochranou práva válečného vyjímaje ty, kdož prohřeší se proti mravu válečnému, na vlastní pěst účastní se války nebo stanou se vyzvědači.

5. Válka propůjčuje válčícím stranám právo zmocniti se zajatců válečných. Toto zajetí posuzovati dlužno však jenom za jakýsi zajišťovací prostředek, aby nepřítel byl oslaben. Jakékoli špatné nebo nelidské zacházení se zajatci, přechovávání jich ve vězeních odporuje nejvyšším zásadám práva mezinárodního. Válečné zajetí záleží jen ve skutečném omezení přirozené svobody, aby se návrat zajatců do nepřátelské země zamezil.

6. Každý nepřátelský stát smí v nepřátelském území požadovati na jeho příslušnících nezbytné potraviny a potřeby, vésti správu okupovaného území dle svých zákonů a žádati za šetření jich, jakož i nařízení správou okupované země vydaných.

7. Každá válčící strana má právo zabrati (konfiskovati) vlastnictví státní, nikoli však vlastnictví osob soukromých, které se války neúčastní.

8. Za války nastane zhusta nutnost vyjednávání mezi válčícími stranami, aby se uzavřela jistá úmluva; takovéto vyjednávání provádí parlamentáři a vyjednávání ta odnášejí se k neužívání nebo užívání určitých zbraní, k poštovní dopravě, k nakládání s válečnými zajatci, k uzavření klidu zbrojního atd.; mezi oběma válčícími stranami uzavírají se smlouvy o výměně zajatců, o kapitulaci oddílů vojsk neb ozbrojených míst, ujednání o klidu zbraní.

9. Válka ukončí se, jakmile všestranně zastaveno jest nepřátelství válčících stran a uzavřena jest smlouva o míru, která týká se úplného pokoření nepřátelského státu, postoupení území, stanovení sumy, kterou zaplatiti musí přemožený stát vítězi náhradou za náklady válečné, nebo konečně může tam býti celá řada jiných klausulí mírových (viz čl. Právo válečné).

Právo moc.

I. Pojem.

Právo moc v širším slova smyslu jest právo státní moci příslušející závazným prohlášením konkrétní poměr životní všeobecnému řádu právnímu podrobovati (Pražák: Spory o příslušnost I. str. 3).

II. Druhy pravomoci.

Právo moc dělí se dle svého obsahu na 3 druhy t. j. civilní, trestní a správní. Přesných povšechných hranic mezi těmito druhy určití nelze. Rozhoduje tu pozitivní předpis zákona, jenž tu kterou záležitost za civilní, jinou za trestní a opět jinou za správní vyhlašuje (srovn. Menger: System des öst. C. P. R. 1876, str. 5, Pantůček: O organizaci a příslušnosti 1897, str. 3 a násl.).

Co do ohraničení pravomoci trestní rozhodným jest čl. III. úv. zák. k všeob. zák. trest. ze dne 27. května 1852 č. 117 ř. z., jenž jen to za předmět soudnictví trestního vyhlašuje, co předpis zákonný sám za zločin, přečin nebo přestupek pokládá. Předpisy toho týkající skupeny jsou jednak v obecním zákoně trestním a jeho dodatcích (srov. Manz-ovo vydání zá-